

BRASSÓ

Jármű-Én levelek el nem fogadtak.

Előfizetési árak:
 Hat hónapra előre, vagy
 évenkénti postán küldve:
 Egyén éven: 6 frt - kr.
 Földművelő: 4 frt - kr.
 Nyelvtan: 2 frt - kr.
 Kétféleképpen előre 30 frank.

Egy éven 3 frt 50 c, a kapható
 a kiadványokhoz a Brassó
 közönségétől.

Hirdetéseket felvételnek a kiadó-
 vártakban.

Hirdetéseket díjaz:

A hasznos ábrákhoz vagy
 mások helyre 2 kr. Nagyon és
 többet is hirdetésekkel keze-
 lő. Mindegyik egyéni hirdet-
 nény után meg kell 30 kr.
 költségűt fizetni.

Nyitási: kétféleképpen 30 kr.

Hirdetéseket a Nyitási díjaz
 előre fizetendő.

Politikai, társadalmi, közgazdasági, közművelődési és szépirodalmi lap.

A Brassói Magyar Kaszinóhoz, az E. M. K. E. brassomegyei választmányának és a

Brassói Magyar Polgári Körnek hivatalos közlönye.

Megjelenik hetenkint kétszer: szerdán és szombaton.

Szerkesztési iroda

Brassó, Kapu-utca 24. szám alatt.

hová a lap szellemi részét illető közlemények intézandók.

Feloldó szerkesztő:

Dr. ZAKARIÁS JÁNOS.

Életrajzot vissza nem adhatok

Lapfelrakó:

A Közművelődési Irodai és művelődési részvétel. Kolozsvár.

Kiadó: Bernáth Márk - Brassói Közművelődési nyomda.

A csángó-kérdés.

A hűfalu csángó nép valamikor, sok évszázaddal ezelőtt, mint határőr-vidéki nép szerepelt. Erdély déleleti rézszebe egyenesen azért telepítették, hogy ott béké és védelmező legyenek a magyar nemzetnek.

A határvédelemnek eme rendszerét előtörte az újabb kor. A csángók politikai szereplését pedig még sokkal régebben megkezdte a száraz elemek e vidéken hatalmi tulajdonságai való emelkedése. Az idegen nemzetiségek elzárkózottak a csángókat nemcsak a magyarság zömötől, hanem közelből és vörköznél, a székektől is.

Ezváradon keresztül éltek, szűkre szorított határokon ölelgette, teljes tudatlanságban. És e nép mégis, közvetlenül Oláhország szomszédságában, a gazdaság és kultúrát fejtett száraz elem felbúszása alatt, nagyra emelkedett lakosság között, oly hosszú ideig keresztelt megtartott nyelvet, megtartotta faji jellegét, hazaszeretést.

Újabb időben csak megbánultuk ezt. A hetvenes évek elején aztán, hogy bár Eötvös József miniszter a hűfalu községeket szemlélően is meglátogatta, sűrűn emlegették, mint oly tényt, mely a magyar élen szövetség, állapottalatlanságot jelez.

Akkor teljes mértékben fölbérelt az érdeklődés a csángó nép sorsa iránt.

TÁRSASÁG.

Brassótól Párisig.

- Gyalog út levelek -

XXVI.

(Freudenstadt-tól a Rajna-partig).

Páris, 1892. máj. 10.

Kedves barátom!

A múlt után követte, Freudenstadt felé, bár elején nem esett, csak hamar újból elszórták a szél. Nemcsak a hóigát voltam az én, s minthogy egyensúly mind hűgő szél is fújt, járni talán mind többet em, hogy a helyek ma által mi megfog legyen.

Igazán jó volt, hogy étellel jól ellátott magam, mert az utam erődbe vezetett, melyekben az ember mértékétől eljárt, a nélkül, hogy embereket talál. Köszönetet nyújtottam a helyeknek, melyekről az én hajómatokot emeltem le. Sok történet-molva van mindentől, de sehol egy ember sem, az én ezek után hajóháza bonyolult.

Nagyon sokig haladtam a feleket korábban, míg végül Freudenstadtba megérkeztem. És a város eddigi közelethez felekezett, egyenesen hűgő vidékhez szánta. Az erdői fűs, erdőszél legelője mindig nagyon sok embert vonz és ennek tulajdonképpen, hogy Freudenstadtban oly szép sétálókat találtam. A város végén gyönyörű vendéglátó is láttam, sávjai stílus; ol-

hétalusi községek közelében, akkori királyi egyénisége: Molnár Viktor hosszafutási lelkész, udvós mozgalmat indított a csángók nevelésének emelése érdekében. E mozgalmat abban az időben jókor pártolása talált a kormánytól, s a hűfalu községek nevelésére akkor jelentékeny lendületet vett. Ekkor állított fel Molnár Viktor kezdeményezése folytán a hosszafutási hűfalu népközsége, melynek létrehozásának és szervezésének a később annak gondozásában, a kezdeményezés kivül tevékeny részt vettek Borsai Mihály és Pap György lelkészek is.

Lelkesedéstől áthatott tevékenység folyt ekkor a hűfalu községekben. S jellemző, hogy az akkori idő szereplő emberei bolcs előrelátással sejtették azt, miszerint be fog következni az a idő, mikor a csángók körmozgásai le fognak apadni és szűkre terjedő szegényes földjék termékedől nem tudnak majd megélni. Eféleképpen foglalkoztak akkor e kérdéssel a hűfalu hazafias lelkesek és tanítói.

A tanügy terén ennek folytán igen figyelemre méltó haladás érteit el. A Molnár Viktor által megkezdett munkát nagy sikerrel fejezte be Kócs Ferenc kir. tanácsos tanfelügyelő a csángó-iskolák szerveztetésének teljesítésével és azok nagy részének államosításával, valamint a csángó óvodák felállításával.

A közgazdasági érdekek azonban kevésbé lettek felkarolva. A hosszafutási

felso népközséval kapcsolatban tanított műfajának háziaszeretettel való meghonosítása iránt kísérlet történt, ez azonban, noha Molnár Viktor ez irányban annak idején pártalan igyüzgősséggel fejtett ki, nem vezetett eredményre. A kemény, veretleges munkához szorított csángó nép a műfajra komoly foglalkozásnak nem tekintette. Nem bírta feladni, hogy azall pénz keresni a tisztességes megélhetést biztosítani lehet.

Mertüllek fel emésk a csángók szokásainak és hajlamainak inkább megfelelő foglalkozási ágak meghonosítása iránt is, a nékül azonban, hogy ezeknek aktuális következményei lettek volna, így aztán készen állt taláta a csángókat az előre megjelölt gazdasági válság, oly időben, mikor a csángó-ügy iránti érdeklődés nagy mértékben alászállott.

A tömösi vaant-onal kiépítése véget vetett a fejlődésnek szekerességek. A vámbátorhoz véget a csángók által használt folytatott csereszerkesztések, S hogy nyomorúságos még teljesebb leírás, ép most kellett megosztani érdeküket is Brassó városával.

S bevetkezett, hogy a csángók itthon nem bírják magukat fenntartani. Kérnyeket megkeresni Oláhországba menek s ott is maradtak. A vámbátorba ott a csángó lakosság száma feltűnően apadt és apadt tovább éről erre, mert a kivándorlásnak eincsen szűnője. - Már meg is szóttak ezt az életet, az Oláhországba

dig hevert, s megkérdeztem, hogy hű hon van-e bűz, melyből a kényerűt szűk? - Azt mi magunk is pénzért vesszük, - mondás az avó - mert itt nem tud megélni. His nagyon szép időjárás van, akkor a zab megérik, de félek, hogy ez évben még a zab sem fog megélni.

Egymű oly különös érzés fogott el, midőn rá gondoltam, hogy milyen természet, aranyaknak is a mi román s milyen kiellen a a világ. Mely gondolatokba merülve, hallgattam, hogy az anyácska hogy mondja, hogy szombatban vagy legkésőbb október első napjában már tényleg érő hóban gázolnak; később pedig anyi a hó, hogy még a szomszédokhoz sem lehet eljutni. Ilyenkor teljesen el vannak zárva a külső világtól; s a világ egyhangúsan múnak a napok, a valóban nagy eseménynek mondható, ha a város a nagy hóval, mégis embert kitalálhat.

Magamnak - a jó emlékek, hogy igen rejtőzékeny tengeri életük, mi magy helyi éppentyi farszadégnak nagyon jól boldogulnak.

Igen ám, ha csak nem szerelnék annyira azt a földgömböt, a melyen születtünk! A hol született, ugyancsak a földben is akarnak nyugodni, s ha mindjárt szikszárít is volna, melyek legelőszár napjaitól.

Tovább a tovább haladtam a hűfalu-Brassótól, mindig ugyancsak hűgő-vidék és a száraz senni megélt. A mint az erdőben felállt haladtam, egyezre csak magam előtt magányos koromát láttam, melynek nevét: "Alexanderechane", míg bűzűhettem

való írást mintegy életvezetéknek tekintik.

S az oláhországi életnek a megszokás következtében hanyatlának az érkezők is. A csángó ma már könnyelműen kővágyedélit el itthon a jószágát a családostól megem Oláhországba, a má azzól nem történ. Ha bűnbe esik, s a bűnre jár, báj ér, oda menekül, ott nem ismerik, ott nem kell szegélye magát. S ma nem szoktának az sem, mőrl azelőtt szintén nem lehetett hallani, hogy az Oláhországból impórtáltak gyermekeket itthon anyáknál nevelik föl. Kénykereskedést nőtte ki magát az érkeletlenségnek ez a neme is. A csángó legelője egy része ma már szegényeztet nélkül sem élne, hogy lenni, hogy mint dajka kényesebb életmódhoz és több pénzkeresethez jutlasson. S megtörténik az is, hogy az Oláhországból hazazér csángó leltár már nem akar magyul tudni. Előkelőbbnek tartja az oláhnyelvet, annak a nemzetnek a nyelvét, a mely foglalkozást és kényeret ad s a mely nemzet impóndi neki.

A csángó-ép patriarkális életet élt mindig. Közük nem volt salak s ma rajnos, van olyan szőlő. Is a csángó-életnek. Közük ezelőtt nem létezett tönkrotyadt ember, ma vannak ilyenek is. A román, az elzűlés napról-napra terjed azok között, a kik Oláhországból járták s az ilyenek örökre el is vesznek reánk nézve.

Ily jelesekkel észlelhetők ma a hűf-

a a sokasí által megmosott esztől. Ezzel a koromától egy mellélt Oppannu felé ágazik el a víz on haladtam tovább. Többet alpesi vidéken él, a nagy meztelenség látható a hajnal kirovógó, jutottam a balcsi határra. Már messziről láttam falvakat-falvakat a mélyen köztelében jutottam, hát otttem volt barna nyelvjelődésim egyre oly oldalt és Württembergbe címere más oldalt. A határon kis korcsa is állt: "Zollhuitt" csak elnevezve s én azt hiszem, hogy e nevét mind megérintem. Nem emlekedtem, hogy valaha oly erős szél fújt volna egész odlig; hogy pedig észre a télen ott milyen források viaskodnak, az csak eljötttem a kitalálom-módtól fa-örösköről.

Úgy látott, hogy Baden határa a hűgység legmagasabb helyén volt, mert a koromtól eladva, egyre csak lefelé szállítottam. Hogy ez mennyire egyezre esett, azt bárki is elgondolhatja. Mindezek a sima egyenes utat jártam föl s már majdnem teljesen elszakadtam a hűgységhez, a hegven lefelé való járás megadást lábam mind pedig pokol kínját okozott.

Végre csak kiinom jutalmazásukig. Öppen városát láttam a hegven egy völgy-szakadéka el öltönni. De épen ideje volt már, mert már is későbbre kezdtem volna a felölt, hogy fogok-e még látni valakit emberrel?

Oppannu határszéke kis városka a Fekete erdőben szomszédos területen farszadégnak. Magán a városban helyi házainak egy-egy betét látni s így csakhamar tovább folytattam utam.

